

۲۲۵۹۹۱

دورنمای غزل در گستره شعر کهن عربی (ماهیت، انواع و ویژگی‌ها)

www.ketab.ir

تألیف:

دکتر فاروق نعمتی

(دانشیار دانشگاه پیام نور)

دکتر رضا کیانی

(مدرس دانشگاه و دبیر آموزش و پرورش)

سرشناسه	:	نعمتی، فاروق، ۱۳۴۲- Nemati, Farooq
عنوان و نام پدیدآور	:	دورهای غزل در گستره شعر کهن عربی: (ماهیت، انواع و ویژگی‌ها)/تالیف فاروق نعمتی، رضا کیانی؛ ویراستار صمد احمدی‌نیاز.
مشخصات نشر	:	کرمانشاه: انتشارات کلمات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۷ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۹۸۵۰۳-۸-۱
وضعیت فهرست نویسی	:	قیفا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۳۷ - ۱۴۷.
موضوع	:	غزل عربی -- تاریخ و نقد
موضوع	:	Ghazals, Arabic -- History and criticism
موضوع	:	شعر عربی -- تاریخ و نقد
موضوع	:	Arabic poetry -- History and criticism
شناسه افزوده	:	کیانی، رضا، ۱۳۴۵-
رده بندی کنگره	:	PJA۲۲۲۳
رده بندی دیویی	:	۷۱۰۹/۸۹۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۵۳۹۸۷۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	قیفا

دورهای غزل در گستره شعر کهن عربی
(ماهیت، انواع و ویژگی‌ها)

مولفان: فاروق نعمتی- رضا کیانی

صفحه آرایی: صمد احمدی نیاز (۰۹۱۸۶۵۰۴۲۵۶)

ناشر: کلمات

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۵۰۳-۸-۱

مراکز پخش و فروش:

۱- مرکز شماره یک: تهران خیابان انقلاب- روبروی دانشگاه تهران - مجتمع

فروزنده- طبقه اول- شماره ۴۰۶- تلفن: ۰۲۱۶۶۹۵۴۴۰۴

۲- مرکز شماره دو: تهران - خیابان پاسداران- میدان هروی- بوستان نهم- پلاک

۳۷- تلفن: ۰۲۱۲۲۵۶۷۲۵۸

فهرست مطالب

پیشگفتار مؤلفان	۵
گفتار اول غزل و انواع آن	۷
معنای لغوی "غزل"	۷
معنای اصطلاحی غزل	۸
تاریخچه غزل عربی	۹
ارزش هنری غزل	۱۱
روانکاوای مقوله غزلسرایان	۱۲
موضوع غزل	۱۳
نسب و مفهوم آن	۱۵
تشبیب و مفهوم آن	۱۷
تغزل و مفهوم آن	۱۸
تفاوت یا تشابه میان نسب، تشبیب و غزل	۱۹
تفاوت میان غزل و تغزل	۲۴
انواع غزل در شعر عربی	۲۶
غزل عذری (پاک و عقیف)	۲۶
غزل حسنی (اباحی و بیپرده)	۳۰
غزل تمهیدی (مقدمهای)	۳۳
غزل نیرنگی (کیدی)	۳۸
غزل تقلیدی (سنتی)	۴۱
غزل مذکر (غلامبارگی، شاهدبازی)	۴۲
غزل صوفیانه (عارفانه)	۴۶
گفتار دوم: دورنمایی از غزل در دوره‌های پیشین	۵۱
دورنمایی از غزل در دوره‌های پیشین	۵۱

۵۱.....	غزل در دوره جاهلی
۵۲.....	الف) غزل حسّی و بیپرده:
۵۹.....	ب) غزل عذری و عفیف:
۶۳.....	غزل در دوره‌ی اموی
۶۵.....	الف) غزل حسّی:
۶۹.....	ب) غزل عذری:
۷۳.....	ج) غزل تقلیدی:
۷۶.....	غزل در دوره عباسی
۷۸.....	الف) غزل حسّی:
۸۲.....	ب) غزل عذری:
۸۶.....	ج) غزل مذکّر:
۹۳.....	غزل در دوره اندلس
۹۹.....	گفتار سوم غزل در دوره مملوکی
۹۹.....	غزل در دوره مملوکی
۱۰۰.....	موقعیت زن در جامعه‌ی مملوکی
۱۱۱.....	غزل عفیف (معنوی)
۱۱۴.....	غزل تمهیدی (مقدمهای)
۱۱۶.....	مقدمه هجاء
۱۱۶.....	مقدمه رثاء
۱۱۷.....	مقدمه نامه نگاریهای دوستانه (اخوانیات)
۱۱۷.....	مقدمه فخر
۱۱۹.....	مقدمه مدح
۱۲۲.....	غزل مذکّر
۱۲۴.....	غزل صوفیانه
۱۲۷.....	نوآوری در غزل
۱۲۹.....	زبان و اسلوب غزل
۱۳۳.....	ساختار بلاغی
۱۳۴.....	مشهورترین غزلسرایان
۱۳۶.....	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار مؤلفان

غزل از مهمترین شاخه‌های ادبیات غنائی و از بارزترین اغراض شعری محسوب می‌شود. این هنر شعری و یا به عبارتی دیگر عاشقانه‌سرایی، تاریخ طولانی در شعر و زبان عرب دارد؛ به گونه‌ای که اکثریت شاعران و چامه‌سرایان عرب، قصائد خود را با غزل‌سرایی آغاز نموده‌اند. نکته قابل توجه در این است که غزل فارسی، در بسیاری از جنبه‌ها و موضوعات، وام‌دار غزل عربی و دنباله‌رو آن است.^۱ این کتاب با درنگی بر غزل و انواع آن در شعر کهن عربی، به برخی ویژگی‌های آن از دوره جاهلی تا دوره مملوکی خواهد پرداخت و تلاش شده تا از زوایای گوناگونی مورد واکاوی قرار گیرد. در پایان امید است که این کتاب، برای علاقه‌مندان به شعر و ادب عربی، سودمند واقع گردد.

نویسندگان

پاییز ۱۴۰۰

۱. برای مطالعه بیشتر در این زمینه، رک به: مقاله «تأثیر فرهنگ عربی در غزل فارسی» از سید محمد رضا ابن-الرسول (لسان مبین، دی ۸۹، صص ۳۳-۵۲).